

SREBRNA EKONOMIJA IN AKTIVNO STARANJE PREBIVALSTVA V RURALNEM OBMOČJU PODRAVSKE REGIJE

SILVER ECONOMY AND ACTIVE AGEING OF THE POPULATION IN THE RURAL AREA OF THE PODRAVSKA REGION

Maja HADNER

Mag. prof. geog. in sl. j.

Študentka doktorskega študija Geografija

Filozofska fakulteta Univerze v Mariboru

maja.hadner@gmail.com

Primljeno / Received: 12. 6. 2020.

Prihvaćeno / Accepted: 1. 12. 2020.

Izvorni znanstveni rad

Original scientific paper

UDK / UDC:

314.116-026.24(497.4)“20”

[314.114:33](497.4)

Lučka LORBER

Upokojena izr. prof.

Filozofske fakultete Univerze v Mariboru

lucka.lorber@um.si

IZVLEČEK

Staranje prebivalstva v Sloveniji, Evropski uniji (EU) in v drugih državah po svetu zahteva določene prilagoditve in spremembe v družbi, ki bodo omogočale kakovostno življenje vseh generacij. Namen članka je predstaviti koncept srebrne ekonomije in aktivnega staranja, ki vplivata na javno in individualno porabo treh skupin starejših; tistih, ki so dejavni, tistih, ki so krhkega zdravja in tistih, ki so v stanju odvisnosti. K spremembam demografske slike prispevajo tudi novi vzorci, kot je večje število enočlanskih gospodinjstev, selitve v mesta, ki vodijo v depopulacijo podeželskih območij, beg možganov in tudi v migracijske tokove. Z raziskavo smo ugotavljali stanje aktivnosti starostnikov v pretežno podeželskih občinah Pesnica in Kungota, ki sodita v ruralno območje Podravske regije. Anketirali smo starejše občane in zbrane podatke primerjali s prosto dostopnimi podatki statističnih baz in z rezultati indeksa aktivnega staranja v državah EU.

Po indeksu aktivnega staranja se slovenski starostniki, v primerjavi s starostniki v EU, starajo precej neaktivno. Na slovenskih podeželskih območjih, kjer je delež starejših oseb višji kot v mestih, so starostniki sicer aktivni, vendar ne na vseh obravnavanih področjih. Ena izmed vzpodbud za aktivno staranje je srebrna ekonomija, ki hkrati predstavlja tudi odlično priložnost za gospodarski in družbeni razvoj. Z vključevanjem in upoštevanjem starejših generacij, z vzpodbujanjem aktivnega staranja in s pričakovanim razvojem dejavnosti srebrne ekonomije se bo povečal delež aktivnega prebivalstva na podeželju, ki bo vplival na izboljšanje gospodarskih razmer in dvig kakovosti življenja.

Ključne besede: aktivno staranje, srebrna ekonomija, podeželje, indeks aktivnega staranja.

Keywords: active ageing, silver economy, rural areas, active ageing index.

UVOD

Izraz srebrna ekonomija je nastal ob opazovanju japonskega gospodarstva, v katerem je zaradi naraščanja števila starejših potrošnikov prišlo do oblikovanja novih dejavnosti in tržnih niš¹. Oxford Economics je srebrno ekonomijo opredelil kot *seštevek vseh gospodarskih dejavnosti, ki služijo potrebam starejših od 50 let, vključno z izdelki in storitvami, ki jih kupujejo neposredno*. Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD) srebrno ekonomijo opredeljuje kot *industrijo ali sektor, ki se osredotoča na proizvodnjo oz. zagotavljanje izdelkov in storitev za starajočo se populacijo*. Srebrno ekonomijo je mogoče opredeliti tudi kot *ekonomske možnosti in priložnosti, ki izhajajo iz javnih in potrošniških izdatkov in so povezane s staranjem prebivalstva in s specifičnimi potrebami ljudi, starejših od 50 let*². Srebrna ekonomija je lahko tudi *skupek vseh vrst blaga in storitev za starejše prebivalstvo, ki so povezane s staranjem prebivalstva, vključno s podaljševanjem delovne dobe, prostovoljstvom in aktivnim državljanstvom starejših*³. Koncept srebrne ekonomije zajema področja, povezana z vseživljenjskim in medgeneracijskim učenjem, izobraževanjem, raziskovanjem in inovacijami, institucionalnimi spremembami, karierno in delovno aktivnostjo po upokojitvi in dejavnim vključevanjem v družbo. Izdelki in storitve za potrebe starejših lahko močno vplivajo na razvoj obstoječih in nastajajočih trgov in dejavnosti kot so zdravstvo (vključno z medicinskimi pripomočki in e-zdravjem, farmacevtskimi in kozmetičnimi izdelki), storitvena robotika, varnost, pametni domovi (ki omogočajo neodvisno bivanje), moda, turizem, wellness, kultura, zabava, mobilnost (javni, osebni prevoz), bančništvo⁴. Koncept srebrne ekonomije je skladen z idejo o družbenem razvoju, katere temelj je povezanost gospodarske rasti s socialnim napredkom na vseh življenjskih področjih, kar spodbuja starostnike k lastni odgovornosti za blaginjo in socialno varnost⁵.

Države članice EU so večinoma že izoblikovale nacionalne pobude za spodbujanje srebrne ekonomije. Na Irskem so razvili vizijo starostnikom prijazne družbe *Smart Ageing Strategy* (2015), ki temelji na sodelovanju, zdravju, varnosti in raziskavah. Francija z dokumentom *French Silver Economy Sectoral Agreement* (2013) spodbuja k razvoju konkurenčne ponudbe in izvozu izdelkov srebrne ekonomije, izboljšanju strokovnih znanj, promovira aktivno in zdravo staranje in poziva k razvoju inovacij na področju srebrne ekonomije. Vseživljenjsko učenje, zaposlovanje starejših delavcev in upokojencev ter prostovoljstvo in medgeneracijsko sodelovanje so kot temelj za razvoj srebrne ekonomije v *The Czech National Action Plan for Positive Ageing* (NAP 2013–2017) navedli Čehi. Švedi so k razvoju srebrne ekonomije pristopili s spodbujanjem inovacijske infrastrukture in multidisciplinarnimi srečanji, predstavili so tudi portfelj programov in projektov na temo srebrne ekonomije in staranja. Evropska komisija je za rast evropske srebrne ekonomije zbrala pobude in predloge v poročilu *Growing the European silver economy* (2015), v katerem izpostavlja potencial za nove trge in gospodarske dejavnosti, dostopne visoko kakovostne in trajnostne sisteme dolgotrajne oskrbe, aktivno in zdravo staranje ter inovacije na tem področju, nova znanja in spretnosti za podjetništvo, povezano s starajočo se populacijo, dostopnost, kakovost in finančno vzdržnost sistemov zdravstvenega in socialnega varstva⁶.

METODOLOGIJA

Vsebina članka temelji na gospodarski in družbeni analizi obstoječih virov in na lastnih raziskavah. Pri predstavitvi problematike srebrne ekonomije smo analizirali dokumente mednarodnih organizacij, kot sta Evropska komisija in Združeni narodi. Opravljen je bil kritičen pregled literature, sekundarnih

¹ MAYER, H., LEICK, B. 2018: Entrepreneurship and ageing: Exploring an economic geography perspective. 3.

² BARKOVIĆ BOJANIĆ, I., ERCEG, A. 2017: Silver economy: demographic change and economic opportunity. 1011.

³ KLIMCZUK, A. 2016: Comparative analysis of national and regional models of the silver economy in the European Union. 4.

⁴ Evropska komisija, 2015: *Growing the European silver economy*. 13.

⁵ KRZYMINIEWSKA, G. 2018: Silver economy in rural development strategies. 415, 416.

⁶ Evropska komisija, 2018. 19–36, 38, 39.

virov in spletnih strani, namenjenih demografskim problemom, srebrni ekonomiji in kakovosti življenja starostnikov. Izvedli smo anketiranje starejše populacije v občinah Pesnica in Kungota, ki ležita v Podravski statistični regiji, ob porečju reke Pesnice, pritoku reke Drave. Podatke smo primerjali s kazalniki indeksa aktivnega staranja v širšem regionalnem in evropskem kontekstu.

ODZIV SLOVENIJE NA IZZIVE STARANJA PREBIVALSTVA

Vlada Republike Slovenije je leta 2017 sprejela *Strategijo dolgožive družbe*⁷. Dokument je zasnovan na konceptu aktivnega staranja in predstavlja vsebinski okvir predlaganih sprememb, vizijo in cilje. Vključeni so predlogi in prilagoditve, potrebne za razvoj trga dela in izobraževanja; samostojno, zdravo in varno življenje vseh generacij; vključenost v družbo in oblikovanje okolja za aktivnost v vseh življenjskih obdobjih. Omenjena področja povzemajo koncept srebrne ekonomije in so obenem tudi del mednarodno primerljivega sistema kazalnikov indeksa aktivnega staranja.

Cilj je razvoj družbe, v kateri je delovno in bivalno okolje prilagojeno potrebam vseh starostnih skupin. Za prehod v dolgoživo družbo z razvito srebrno ekonomijo in učinkovito uporabo dosežkov sodobnih tehnologij se bo treba aktivno prilagoditi spremembam. Trenutno je delovna aktivnost med Slovenci v starostni skupini od 55 do 64 let med najnižjimi v EU (leta 2015 je znašala 36,6 %, povprečje EU 53,3 %). Na to vpliva zgodnje upokojevanje zaradi nizke zahtevane starosti, premalo spodbud za ostajanje v aktivnosti, nerazvitost upravljanja z različnimi starostnimi skupinami v podjetjih, neprilagojenost delovnih pogojev za starejše, pomanjkanje spodbujanja vseživljenjskega izobraževanja in učenja ustreznih veščin⁸. Okrepiti je treba medgeneracijsko sodelovanje na delovnih mestih in spodbujati razvoj upravljanja z različnimi generacijami (age-management)⁹. Vključenost starejših v vseživljenjsko izobraževanje postaja nujna; leta 2014 je bilo v Sloveniji v vseživljenjsko učenje vključenih 12,5 % ljudi, starih med 55 in 64 let, v EU pa 11 %¹⁰. Ovire za višjo vključenost odraslih v vseživljenjsko izobraževanje predstavljajo prenizki finančni vložki države, delodajalcev in posameznikov, pomanjkanje motivacije za učenje, kakovost izobraževanja odraslih in odzivnost le-tega na potrebe v prihodnosti¹¹. Med Slovenci je kratek tudi del življenja, ki ga preživimo zdravi. Na to vplivata predvsem nezdrav življenjski slog in pogoste kronične bolezni. V Sloveniji imamo ob naštetem še visok delež socialno izključenih starejših (20,1 %). Zaradi nizkih pokojnin je stopnja tveganja revščine visoka, najvišja je pri ženskah, starejših od 65 let, ki živijo v enočlanskih gospodinjstvih¹². K socialni izključenosti pa prispevajo še stanovanjska prikrajšanost, šibko zdravje, medosebni odnosi in nezainteresiranost za civilno participacijo¹³.

V evropskem letu aktivnega staranja in sodelovanja med generacijami (2012) je sodelovanje Evropske komisije in Združenih narodov pripeljalo k oblikovanju orodja za spremljanje aktivnega staranja. Indeks aktivnega staranja se osredotoča na prispevek starejših ljudi v družbi in na vzdržnost visokih standardov socialnega varstva za starejše. Leta 2018 je Slovenija dosegla relativno nizek indeks aktivnega staranja, 31,1 točk in se med 28 državami članicami EU uvrstila na 23. mesto¹⁴. V preteklih letih je Slovenija dosegala slabše rezultate, leta 2012 je dosegla 30,6 točk¹⁵, dve leti kasneje (2014) pa z 29,9 točkami nazadovala¹⁶.

⁷ *Strategija dolgožive družbe*, 2017.

⁸ *Demografske spremembe ter njihove ekonomske in socialne posledice*, 2016. 5, 6.

⁹ *Ekonomski izzivi 2019*. 17–20.

¹⁰ *Demografske spremembe ter njihove ekonomske in socialne posledice*, 2016. 8.

¹¹ *Poročilo o razvoju 2019*. 29–31.

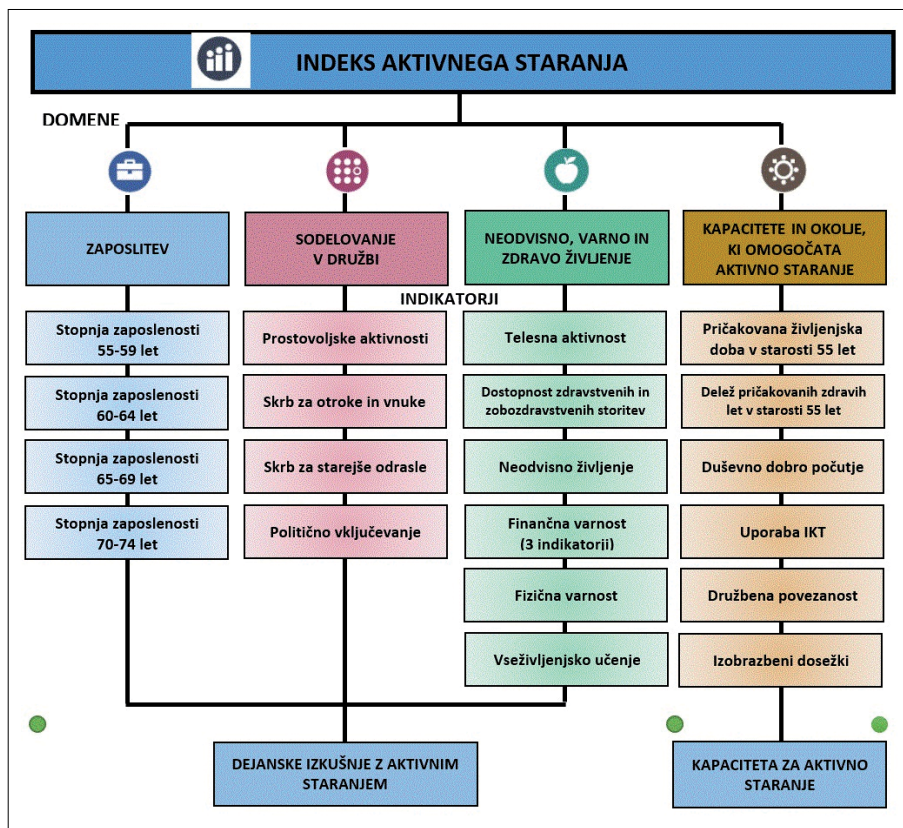
¹² *Poročilo o razvoju 2019*. 37.

¹³ *Demografske spremembe ter njihove ekonomske in socialne posledice*, 2016. 12, 13.

¹⁴ Združeni narodi, 2019. 6.

¹⁵ European Centre Vienna, 2013. 23.

¹⁶ Združeni narodi in Evropska komisija, 2014. 5.

SI. 1. Domene (področja) in indikatorji (kazalniki) indeksa aktivnega staranja.

Vir: povzeto po LIPAR, T. 2014: *Indeks aktivnega staranja 2012*.

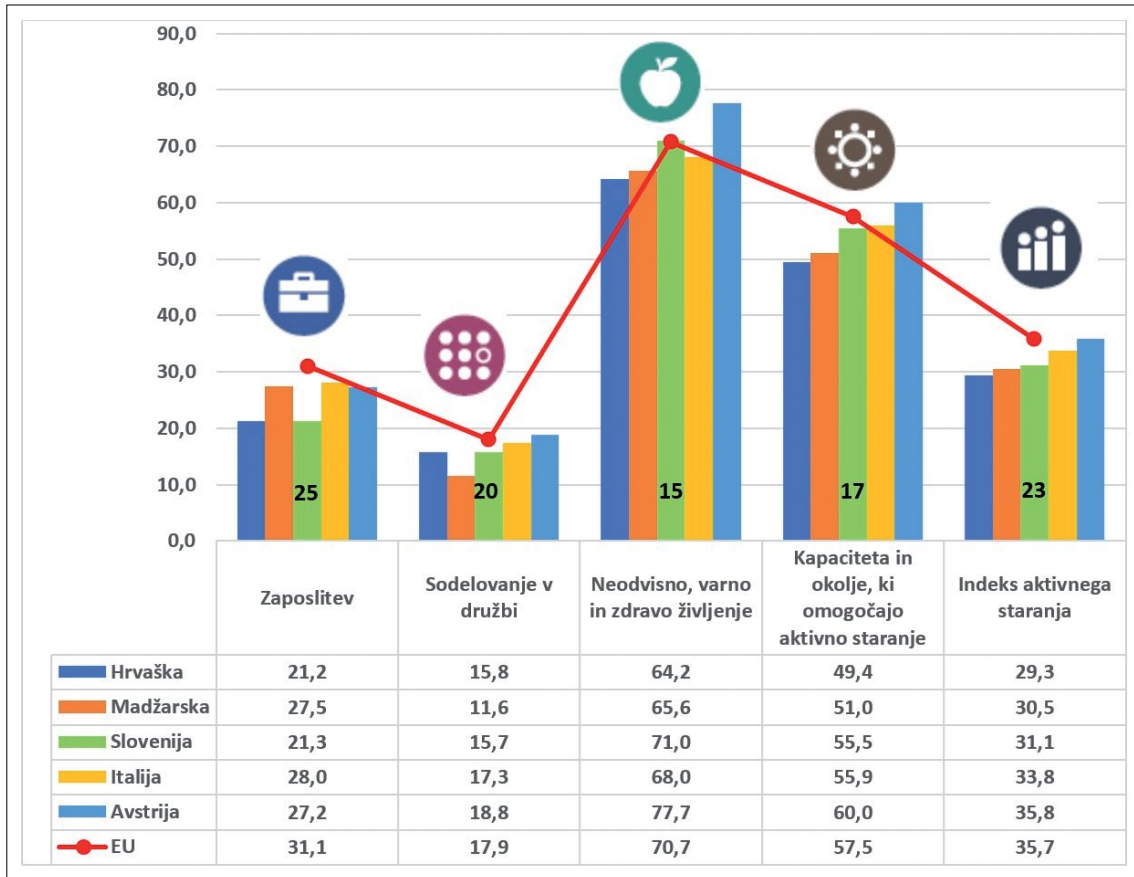
Konceptualni okvir indeksa aktivnega staranja zajema štiri področja¹⁷. Prvo področje, zaposlitev, tvorijo kazalniki stopnje zaposlenosti po petletnih starostnih skupinah od 55. do 74. leta starosti. Slovenija je bila leta 2018 na 25. mestu, slabši rezultat so dosegle le Hrvaška, Grčija in Luksemburg. Zaposlenih je bilo le 48,6 % oseb, starih 55–64 let; EU 59,1 %, Švedska 77,7 %. Drugo področje, sodelovanje v družbi, sestavljajo kazalniki: prostovoljske aktivnosti, skrb za otroke in vnuke, skrb za starejše odrasle in politično vključevanje. Slovenija je dosegla 20. mesto, neposredno pred nami so Hrvaška, Nemčija, Slovaška in Češka, za nami pa druge nove članice EU, Grčija in Portugalska. Kazalniki tretjega področja, neodvisno, varno in zdravo življenje, so telesna aktivnost, dostopnost do zdravstvenih in zobozdravstvenih storitev, neodvisno oz. samostojno življenje, finančna varnost, fizična varnost in vseživljenjsko učenje. Slovenija se je uvrstila na 15. mesto, tik nad povprečjem EU. Od novih držav je pred nami samo Češka. Kazalniki četrtega področja, kapaciteta in okolje, ki omogočata aktivno staranje, so pričakovana življenjska doba v starosti 55 let, delež pričakovanih zdravih let v starosti 55 let, duševno dobro počutje, uporaba informacijsko komunikacijskih tehnologij (IKT), družbena povezanost in izobrazbeni dosežki. Slovenija je bila leta 2018 na 17. mestu, pod povprečjem EU. Tik pred nami sta Bolgarija in Češka, za nami Ciper in Portugalska¹⁸. Prva tri področja indeksa aktivnega staranja se nanašajo na dejanske izkušnje z aktivnim staranjem, četrto področje se nanaša na zmogljivosti za aktivno staranje¹⁹.

Z indeksom aktivnega staranja smo zadostili prizadevanjem po oblikovanju fleksibilnega orodja, s pomočjo katerega lahko izboljšamo razumevanje izzivov staranja, skušamo ovrednotiti življenjske raz-

¹⁷ Evropska komisija, 2016. 7, 8.

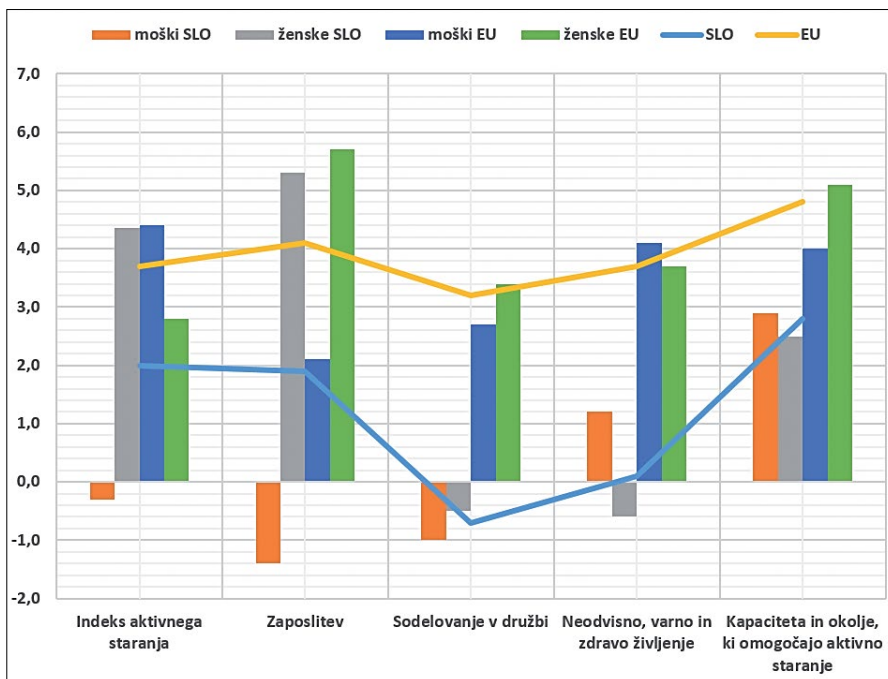
¹⁸ Združeni narodi, 2019. 6.

¹⁹ LIPAR, T. 2014: Indeks aktivnega staranja 2012. *Kakovostna starost*, let. 17, št. 2.

SI. 2. Razvrstitev Slovenije in sosednjih držav s prikazom povprečja EU 28 po indeksu aktivnega staranja in njegovih področjih I. 2018.

Vir: Združeni narodi, 2019: 2018 Active Ageing Index. Analytical Report. 6.

SI. 3. Spremembe vrednosti indeksa staranja in njegovih področij med letoma 2008 in 2016.

Vir: Združeni narodi, 2019: 2018 Active Ageing Index. Analytical Report. 6.

mere, ugotavljamo vrzeli posameznih področij in s tem prispevamo k politiki aktivnega staranja^{20, 21, 22, 23}.

Iz analize sprememb indeksa aktivnega staranja in posameznih področij v primerjavi s trendi v EU, ugotavljamo, da se je slovenska družba institucionalno pozno vključila v aktivno politiko načrtovanja in spodbujanja večje aktivnosti starejše populacije. Nedorečena zakonodaja s področja trajnostne oskrbe starejših je eden glavnih vzrokov zaostajanja, saj vpliva na kazalnike skrb za starejše odrasle, neodvisno življenje in finančna varnost. Spodbudno je, da imamo tako kapacitete kot okolje, ki omogočata aktivno staranje. Zato lahko pričakujemo, da se bo s sprejeto zakonodajo in aktivnim sodelovanjem vseh deležnikov (Quadruple Helix) povečala aktivnost starostnikov na vseh področjih družbenega in gospodarskega življenja. Čeprav se indeks aktivnega staranja konceptualno sklada s srebrno ekonomijo, omogoča le delno razlago razvoja srebrne ekonomije na nekem območju, ker ne vključuje kazalnikov, povezanih s porabo, proizvodnjo in raziskavami ter razvojem proizvodov in storitev. Nadaljnjo analizo koncepta srebrne ekonomije bi bilo mogoče izvesti ob razširitvi indeksa aktivnega staranja s kazalniki, kot so na primer starostna diskriminacija, medgeneracijski odnosi, sprejemanje novih tehnologij, raziskave in razvoj na področju staranja, vzorci porabe²⁴.

POTENCIAL ZA RAZVOJ SREBRNE EKONOMIJE V RURALNIH OBMOČJIH

Srebrna ekonomija bi lahko povečala delež aktivno starajočih se na podeželju in bistveno izboljšala gospodarske in družbene razmere. Predvideva se, da bo do leta 2030 v gospodarsko razvitejših državah na podeželju bival le vsak dvajseti prebivalec. Zmanjševanje števila podeželskega prebivalstva je značilno zlasti za gospodarsko razvitejša območja, med katera sodi tudi Slovenija²⁵. Na slovenskem podeželju je leta 2013 bivalo 43,7 % prebivalcev, med temi je bilo 17,3 % prebivalcev, starejših od 64 let²⁶.

Slovensko podeželje se sooča s številnimi problemi. Demografski trendi so negativni. Manj razvita naselja in naselja, ki so bolj oddaljena od večjih središč, se praznijo predvsem zaradi pomanjkanja delovnih mest, zaradi česar je za podeželje značilna visoka stopnja brezposelnosti. Delež podeželanov, ki tvegajo revščino in/ali socialno izključenost, je visok. Infrastrukturalna razvitost (na primer širokopalsovni internet) slovenskega podeželja je nezadostna. Primanjkljaj se ne kaže le pri specializiranih svetovnih storitvah (na primer tehnološki razvoj v kmetijstvu), temveč tudi pri zagotavljanju osnovnih storitev (zdravstvo, oskrba, izobraževanje). Nizka podjetniška aktivnost je posledica skromne investicijske dejavnosti kmetijskih gospodarstev in podjetij, zaradi oteženih dostopov do virov financiranja in visokih obrestnih mer. Posledično je nizka stopnja tržne usmerjenosti in organiziranosti. Zaradi razpršene poselitve, velike posestne razdrobljenosti in majhnosti prihaja do težav pri celostnih in bolj kompleksnih projektih lokalnega razvoja, kar kaže na pomanjkanje strateške naravnosti in inovativnosti projektov. Gostota prebivalstva se z odseljevanjem mladih zmanjšuje, starejši, ki ostajajo na podeželju, pa predstavljajo premajhno kritično maso za razvoj storitev in infrastrukture,²⁷ zato imajo podeželska območja zelo nizek potencial za razvoj in gospodarsko rast, kar še povečuje regionalne razlike^{28, 29}. V Sloveniji imamo visok delež zavarovanih območij in izjemno bogastvo z vodnimi viri, kar doprinaša k sonaravnemu in trajnostnemu razvoju ter možnostim oblikovanja delovnih mest na področju varovanja okolja in ohranjanja narave. Bogata naravna in kulturna dediščina ter pestra kulturna krajina omogočajo

²⁰ Evropska komisija, 2016. 38.

²¹ Strategija dolgožive družbe, 2017. 22.

²² Združeni narodi in Evropska komisija, 2014. 13.

²³ LIPAR, T. 2014.

²⁴ KLIMCZUK, A. 2016. 6, 7.

²⁵ POTOČNIK SLAVIČ, I. 2010: *Endogeni razvojni potenciali slovenskega podeželja*. 9.

²⁶ Program razvoja podeželja RS za obdobje 2014–2020. 40.

²⁷ LORBER, L. 2013: Spremembe v pristopih k razvoju podeželja–nova razvojna paradigma. 11, 12.

²⁸ LORBER, L. 2009: New Challenges for Sustainable Rural Development in the 21st Century. 7.

²⁹ Demografske spremembe ter njihove ekonomske in socialne posledice, 2016. UMAR. 14.

razvoj nekmetijskih dejavnosti in z njimi povezanih delovnih mest. Z dvigom deleža mladih izobraženih kmetov je možno na podeželju hitreje uvajanje tehnologij in inovacij, povečanje profesionalizacije in specializacije, dvig produktivnosti in ekonomske učinkovitosti ter povezovanje ponudnikov zdrave lokalno pridelane hrane v tržne verige. Razvojne priložnosti bodo lažje uresničljive ob urejeni dostopnosti do storitev in finančnih virov. Nova razvojna paradigma podeželja, ki temelji na holističnem pristopu, poudarja, da je treba za vsako okolje izoblikovati edinstveno strategijo, v kateri ključni sektor pri razvoju podeželja ni več zgolj kmetijstvo. Regionalni razvoj za zadovoljevanje širših družbenih potreb ni odvisen samo od razvoja gospodarstva, temveč tudi od razvoja negospodarskih dejavnosti. Tako se je razvil četverni vijačni sistem (Quadruple Helix), ki temelji na dodani četrti vijačnici, osredotočeni na uporabnika³⁰.

Lokalne razvojne potenciale je treba prepoznati in jih povezati s tržnimi priložnostmi tudi na področjih turizma, proizvodnje in IKT. Z endogenim pristopom vrednotenja lokalnih prednosti, rabo neizkoriščenih virov in investicijami je mogoče doseči konkurenčnost podeželja³¹. Razvoj podeželja sloni na znanju, motivaciji in idejah ljudi, predvsem tistih, ki v podeželskem okolju živijo. Učinkovit doprinos k lokalnemu gospodarstvu prispeva razvoj mikro, malih in srednje velikih podjetij ter povezovanje podjetij v mreže^{32, 33}. Podeželska območja ponujajo odlične možnosti za razvoj nekaterih dejavnosti, na primer: negovalnih kmetij (socialno kmetijstvo), podeželskega turizma za starejše, podeželskih podjetij srebrnega sektorja in razvoj dejavnosti socialnega in poklicnega vključevanja ljudi izven trga dela v izvajanje projektov³⁴. Pomembno je tudi spodbujanje prebivalstva h krepitvi zdravega in aktivnega življenjskega sloga, k razvoju pametnih tehnologij, investicijam, medgeneracijskemu sodelovanju in aktivnostim za izboljšanje socialnega položaja prebivalstva, socialne aktivacije in participacije pri izva-
janju aktivnosti v skupnosti³⁵.

Obstajajo tudi ovire za razvoj srebrne ekonomije na podeželju. Zanimanje poslovnih subjektov za razvoj in izvajanje srebrne ekonomije je izjemno nizko predvsem v marginalnih in obmejnih podeželskih regijah. Težavo predstavljajo še ustaljeni vzorci potrošnje starejših, nezaupanje do novih izdelkov in tehnologij oz. osredotočenost zgolj na izdelke, ki zadovoljijo njihove najosnovnejše potrebe³⁶. V širšem smislu težavo predstavlja tudi tradicija ostajanja v domačem kraju med starejšimi, kar starejše omejuje pri dostopu do storitev in dobrin, ki v domačem kraju niso na voljo³⁷.

Prvi korak h gospodarskemu in družbenemu razvoju podeželja s pomočjo srebrne ekonomije predstavlja premik v načinu razmišljanja. Starejše generacije bi morali dojemati kot potencial in ne kot nezmožne za delo, konservativne³⁸. Potrebne bo tudi več volje odločevalcev. Investicije v razvoj infrastrukture na podeželju utegnejo privabiti podjetja. Z zagotovitvijo storitev za starejše ljudi, predvsem zdravstvenih, socialnih, izobraževalnih in oskrbnih, predvidevamo, da bodo ti bolj zdravi in posledično aktivnejši ter bolj samostojni. Opolnomočeni starostniki se bodo v izogib slabšemu materialnemu položaju in osamljenosti pogosteje odločili za podjetništvo, kmetijstvo ali druge oblike vključenosti v družbo, na primer prostovoljstvo. Podjetja na podeželju bodo ponujala delovna mesta, kar bo ustavilo proces

³⁰ LORBER, L. 2015: Regionalni razvoj v soodvisnosti od institucij znanja, gospodarstva in lokalnega okolja. Globalni izzivi in regionalni razvoj. 138.

³¹ LORBER, L., ŽIBERNA, I. 2014: Evropska kmetijska politika in strukturne spremembe kmetijskih gospodarstev v Podravju v obdobju 2002–2012. 20, 21.

³² LORBER, L. 2009. 11.

³³ LORBER, L. 2017: Innovation-based rural development. 18, 19.

³⁴ KRZYMINIEWSKA, G. 2018. 418.

³⁵ Strateška izhodišča razvoja kohezijske regije Vzhodna Slovenija, delovna verzija avgust 2019. Razvojni svet kohezijske regije Vzhodna Slovenija, Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo, EU: Evropski strukturni in investicijski skladi. 10, 11.

³⁶ KLIMCZUK, A. 2016. 5.

³⁷ KRZYMINIEWSKA, G., PONDEL, H. 2019: Silver Economy and the Development Policy of Rural Areas in Poland. 496.

³⁸ FERRY, M., BAKER, R. 2006: Regionalne strategije in demografsko stanje. 15.

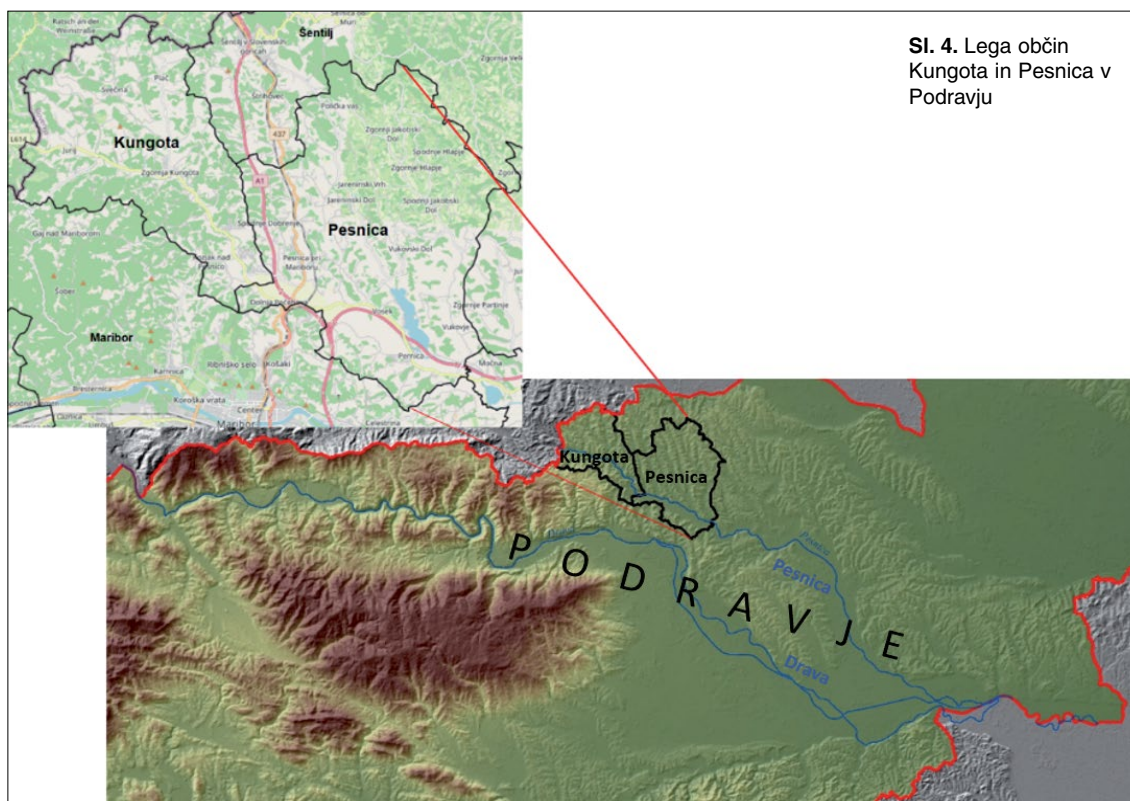
praznjenja prostora, podeželje bo postalo privlačno za priseljevanje aktivnega prebivalstva. Pomembno je, da se naraščajočega števila starejših, kot problema, lotimo glede na obseg pojava na lokalni ravni³⁹. Smiselno je, da se seznanimo z razmerami na izbranem območju, prepoznamo razvojne priložnosti in ugotovimo, česa si prebivalci želijo. Pritegnemo jih k sodelovanju in vključimo kot deležnike pri načrtovanju razvojnih strategij⁴⁰. Ob tem ne smemo pozabiti, da srebrna ekonomija ne vključuje le in ni namenjena samo starejšim generacijam, pač pa vsem, tudi mlajšim⁴¹, saj predstavlja interdisciplinarno sodelovanje in njen razvoj ni mogoč brez medgeneracijskega sodelovanja.

GOSPODARSKI IN DRUŽBENI POLOŽAJ STAROSTNIKOV V OBČINAH KUNGOTA IN PESNICA V PODRAVSKI REGIJI

Želeli smo ugotoviti, kako aktivno staranje poteka na slovenskem podeželju oz. ali imajo starostniki sploh pogoje za aktivno staranje in na katerih področjih obstaja potencial za razvoj srebrne ekonomije. Za obravnavano območje smo izbrali občini Pesnica in Kungota v Podravju.

Občina Pesnica meri 75,8 km², tvorijo jo štiri krajevne skupnosti in meji na mestno občino Maribor in občine Kungota, Šentilj, Sveti Jurij v Slovenskih goricah ter Lenart. Občina Kungota pokriva površino 49 km², sestavljajo jo štiri krajevne skupnosti, meji na mestno občino Maribor, občini Pesnica in Šentilj ter na Avstrijo^{42, 43}.

Sosednji občini ležita v severovzhodni Sloveniji, v Podravski statistični regiji, čeznju se raztezajo Slovenske gorice.

SI. 4. Lega občin Kungota in Pesnica v Podravju

³⁹ KUBEJKO-POLAŃSKA, E. 2017: The role of local self-government in stimulating urban development in the context of the construction of age-friendly cities and the concept of Silver Economy. 219.

⁴⁰ FERRY, M., BAKER, R. 2006. 9, 22.

⁴¹ KLIMCZUK, A. 2012: Supporting the development of gerontology as part of silver economy building. 52–56.

⁴² Wikipedia: Občina Kungota.

⁴³ Wikipedia: Občina Pesnica.

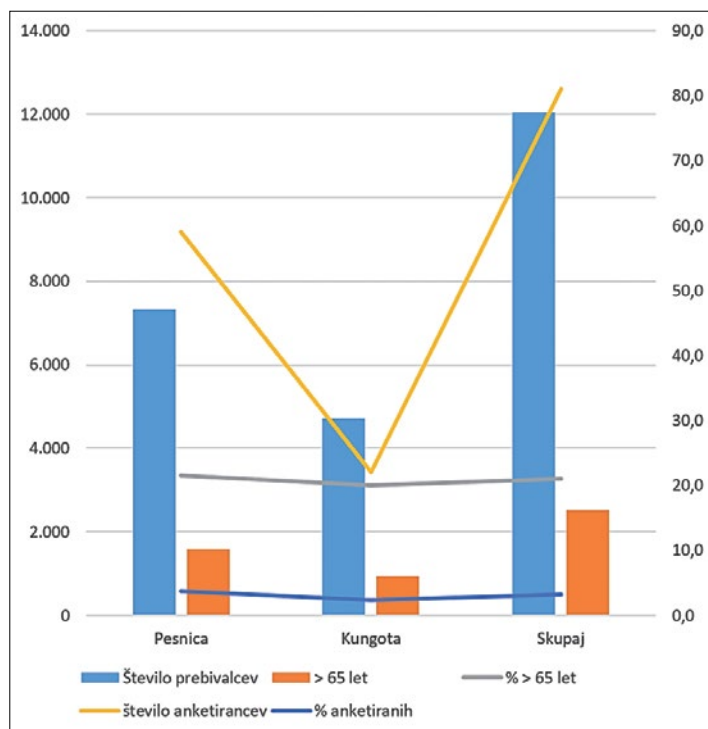
SI. 5. Levo Gradiška v občini Kungota, desno Spodnje Dobrenje v občini Pesnica Fotografija: Maja Hadner.

Po naravnogeografskih značilnostih sta si občini zelo podobni, nekoliko bolj se razlikujeta po družbenogeografskih značilnostih. Občina Pesnica je imela leta 2019 7.331 prebivalcev, od tega 1.581 starih 65 let ali več (21,6 %), občina Kungota 4.705 prebivalcev, od tega 942 starih 65 let ali več (20 %). Indeks staranja je istega leta v občini Pesnica znašal 168,7, v občini Kungota pa 149,1. Povprečna starost prebivalcev v letu 2019 je bila v občini Pesnica 45,3 leta, v občini Kungota 44,6 let. Gostota prebivalstva je leta 2019 v občini Pesnica znašala 97, v občini Kungota pa 96 prebivalcev na km². Naravni prirast je leta 2018 v občini Kungota znašal -6, v občini Pesnica pa -88⁴⁴. Obe občini sta gospodarsko šibko razviti, podjetništva je malo, več je kmetijstva, med sistemi agrarne rabe tal sta pogosta sadjarski in mešani (žitno-okopavinsko-krmni) sistem, tla so močno do kritično obremenjena s pesticidi⁴⁵.

Za ugotavljanje stanja na področju aktivnega staranja smo izvedli anketiranje starejših oseb na obravnavanem območju. Zbrali smo podatke prosto dostopnih baz Statističnega urada Republike Slovenije (SURS)⁴⁶ in statistične službe EU (Eurostat)⁴⁷. Anketni vprašalnik je obsegal vprašanja o socialnih lastnostih (spol, starost, dohodek, izobrazba, zdravje) in o opravljanju različnih dejavnosti (delo, izobraževanje, komunikacija, rekreacija) ter o pogostnosti opravljanja navedenih dejavnosti.

K izpolnjevanju vprašalnika, ki je bil anonimen, je prostovoljno pristopilo 81 oseb, 59 iz občine Pesnica in 22 iz občine Kungota. Anketiranje je potekalo med novembrom 2019 in februarjem 2020.

Anketne podatke smo primerjali s podatki za Slovenijo in EU, pridobljenimi iz prosto dostopnih baz in z rezultati indeksa aktivnega stara-

SI. 6. Število anketirancev in njihov odstotek od števila vseh starejših od 65 let.

⁴⁴ Statistični urad Republike Slovenije (SURS).

⁴⁵ ŠEHIČ, D., ŠEHIČ, D. 2006. 88, 89.

⁴⁶ SURS.

⁴⁷ Eurostat.

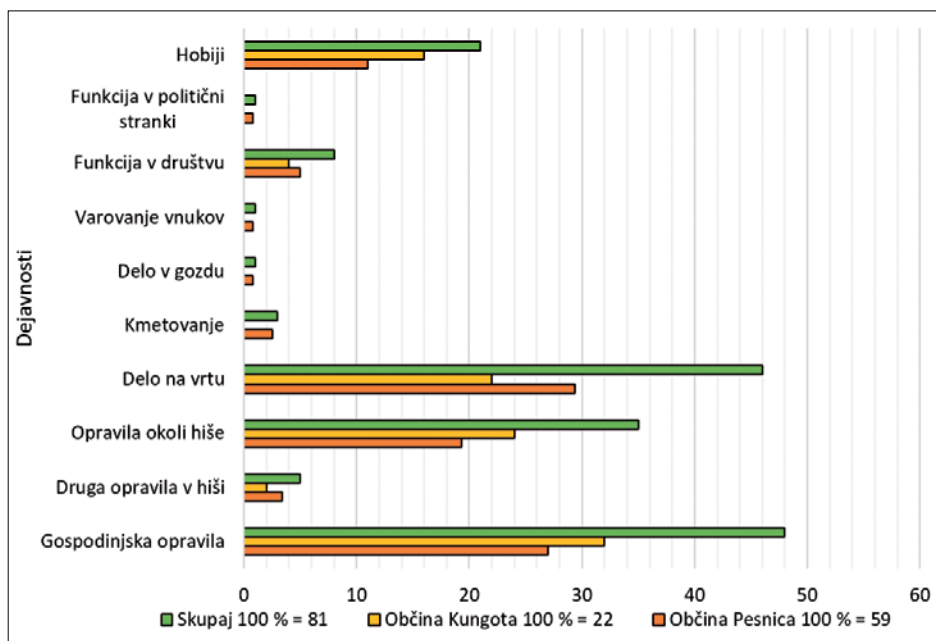
nja. Nekaterih primerjav ni bilo mogoče predstaviti zaradi velikih razlik med starostnimi skupinami, na katere se določene informacije nanašajo. Ponekod se navedeni izsledki raziskav nanašajo na podobna oz. sorodna vprašanja in niso neposredno primerljivi s podatki, pridobljenimi z anketiranjem, prispevajo pa k celostnemu pogledu na tematiko. Uporabljen anketni vprašalnik ne temelji na nobenem drugem vprašalniku in ni nastal na podlagi vprašalnikov, s katerimi se ugotavlja indeks aktivnega staranja.

REZULTATI

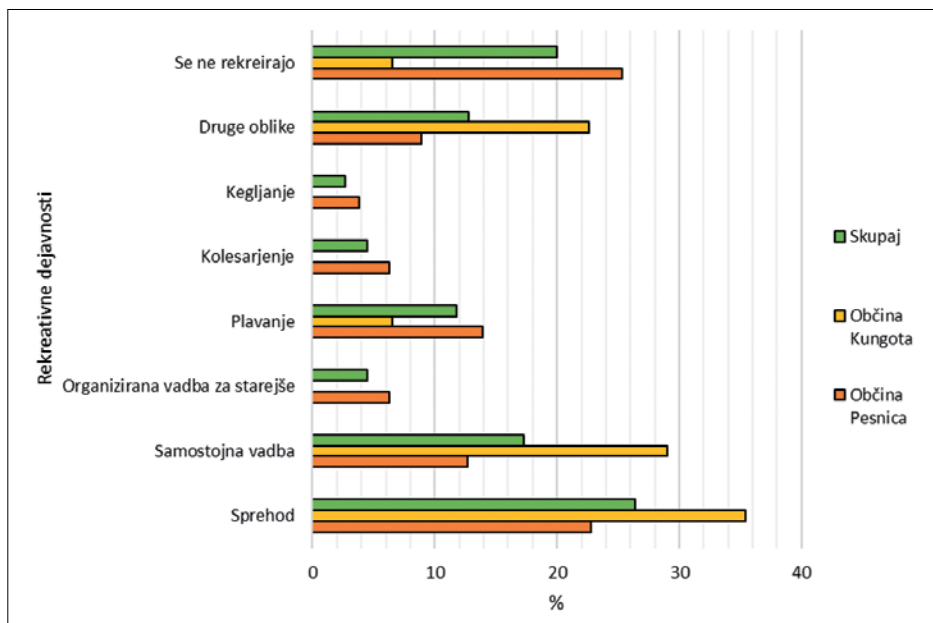
Prvo področje indeksa aktivnega staranja predstavlja zaposlitev s kazalniki stopnje zaposlenosti po petletnih starostnih skupinah od 55. leta starosti naprej. V Sloveniji je stopnja zaposlenosti med starejšimi osebami zelo nizka, kar izkazuje tudi nizka uvrstitev Slovenije na tem področju indeksa aktivnega staranja med 28 državami članicami EU iz leta 2018. Med anketiranci zaposlenih ni bilo. V preteklosti je na podeželju po upokojitvi pogosto sledila skrb za domačijo ali kmetijo oz. posestvo. Ker se ljudje še vedno upokojujejo relativno hitro (glede na starost), bi bilo še pričakovana zdrava leta življenja smiselno izkoristiti aktivno – na primer s podaljšanjem delovne aktivnosti ali s t. i. dopolnilnimi dejavnostmi. Ugotovitve nudijo priložnost za razvoj srebrne ekonomije, predvsem v zaposlovanju starejših, ki lahko ob ustreznih pogojih s svojimi izkušnjami prispevajo k napredku.

Sodelovanje v družbi predstavlja drugo področje indeksa aktivnega staranja, to področje sestavljajo kazalniki: prostovoljske aktivnosti, skrb za otroke in vnuke, skrb za starejše odrasle in politično vključevanje. Kljub temu, da so ljudje na podeželju med seboj bolj povezani kakor v mestih, se je izkazalo, da v prostovoljskih aktivnostih in pri skrbi za starejše odrasle anketiranci ne sodelujejo. Skrbi za otroke in vnuke ter političnemu vključevanju se posveča le nekaj več kot 1 % anketirancev. Ob ustreznih vzpodbudah in promociji, bi se, predvidevamo, v tovrstne aktivnosti vključilo več starejših. Pozitiven rezultat takih aktivnosti je zagotovo večja vključenost v družbo, posledično pa tudi manj osamljenosti, izoliranosti. V povezavi z omenjenimi kazalniki so bili odgovori anketirancev skromni, so pa navedli več drugih dejavnosti, ki prav tako dokazujejo njihovo aktivnost. Najpogosteje navedeni dejavnosti sta opravljanje gospodinjskih opravil (28,4 %) in delo na vrtu (27,2 %). Sledijo opravljanje opravil okoli hiše (20,7 %), hobiji (12,4 %), aktivna participacija v društvu (4,7 %) in opravljanje drugih opravil v hiši (3 %). V občini Pesnica se jih nekaj ukvarja tudi s kmetijstvom.

Iz pogostnosti opravljanja dejavnosti je mogoče sklepati, da so anketiranci precej aktivni. Največ anketirancev (44,4 %) je odgovorilo, da navedene dejavnosti opravljajo vsak dan. Nekajkrat na teden je

SI. 7. Dejavnosti anketirancev po odstotkih glede na število anketiranih. Vir: Podatki ankete.

SI. 8. Rekreativne dejavnosti anketirancev po odstotkih. Vir: Rezultati ankete

aktivnih 32,5 % anketirancev, sledita odgovora enkrat na teden (10,1 %) in nekajkrat na mesec (8,8 %). Predvsem iz dejavnosti vrtnarjenja, kmetovanja in hobijev izhaja potencial za razvoj srebrne ekonomije. Višek pridelkov oz. ustvarjene izdelke bi bilo mogoče prodati, kmetije vključiti v lokalno gostinsko in turistično ponudbo, izkušnje in znanje omenjenih področij pa prenesti na mlajše generacije.

Tretje področje indeksa aktivnega staranje je neodvisno, varno in zdravo življenje, na tem področju je Slovenija leta 2018 dosegla najboljši rezultat in se uvrstila na 15. mesto med 28 državami članicami EU. To področje sestavljajo kazalniki: telesna aktivnost, dostopnost do zdravstvenih in zobozdravstvenih storitev, neodvisno življenje, finančna varnost, fizična varnost in vseživljenjsko učenje. Telesna aktivnost je pomembna v vseh življenjskih obdobjih, pomanjkanje le-te v starosti pa lahko vodi v prezgodnje staranje, pospeši razvoj bolezni, vpliva na prekomerno telesno težo. V Sloveniji naj bi bilo med osebami, stariimi 65 let ali več, približno 60 % takih, ki niso telesno aktivni. Med anketiranci se več kot 25 % starejših občanov Pesnice ne rekreira, iz občine Kungota je teh nekaj več kot 6 %. Sicer se anketiranci najpogosteje odpravijo na sprehod (26,4 %), sledita samostojna vadba (17,3 %) in plavanje (11,8 %).

Anketiranci se rekreirajo pogosto, in sicer jih je največ, 23,6 %, odgovorilo, da se rekreirajo nekajkrat na teden. Pogosta odgovora sta bila tudi, da se rekreirajo vsak dan (16,4 %) in enkrat na teden (14,5 %). Nekaj športnih površin je na voljo v obeh občinah, zagotovo pa bi bilo to infrastrukturo mogoče še izboljšati. Dobro bi bilo ponuditi tudi več oblik organizirane vadbe za starejše.

Zdravstvene in zobozdravstvene storitve so občanom Pesnice in Kungote na voljo, vendar ne v vseh krajevnih skupnostih in v nekaterih krajevnih skupnostih redkeje kot v drugih. Na neodvisno oz. samostojno življenje vplivajo predvsem zdravje, morebitne omejitve zaradi zdravstvenih težav in stopnja potrebe po pomoči. Splošno zdravstveno stanje oseb, starih 65 let ali več, v Sloveniji je dokaj dobro, saj dobrih 40 % prebivalcev te starostne skupine svoje zdravje opredeljuje kot *srednje*. Anketiranci so pri samooceni zdravja s skoraj 42 % odgovorili, da je njihovo zdravje *dobro*. Pri vprašanju o omejitvah zaradi zdravstvenih težav je največ anketirancev (47 %) odgovorilo, da jih zdravstvene težave omejujejo *včasih*. Eurostat-ova raziskava je pokazala, da med starejšimi Slovenci več kot 40 % zaznava *nekaj omejitev*, medtem ko med starejšimi Evropejci več kot polovica omejitev *ne zaznava*. Za odgovore anketirancev lahko rečemo, da so primerljivi s podatki za Slovenijo. Eurostat je objavil tudi podatke glede potrebe po pomoči, ki kažejo, da skoraj 40 % starejših Evropejcev čuti pomanjkanje pomoči, medtem ko so starejši Slovenci najpogosteje odgovorili, da dobivajo dovolj pomoči. Povsem drugače so v večini odgovarjali anketiranci občin Pesnica in Kungota, in sicer jih je skoraj 68 % navedlo, da

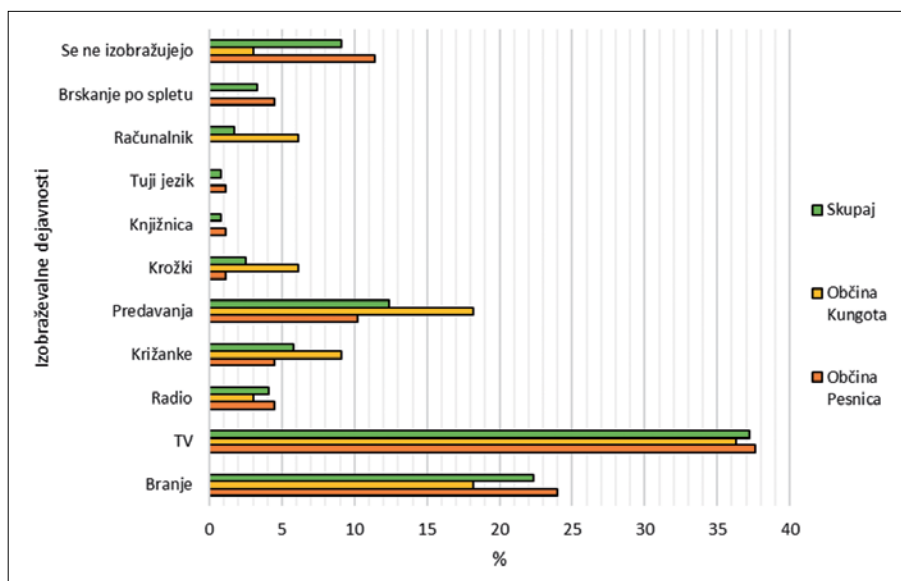
pomoči ne potrebujejo. 17,3 % anketirancev je odgovorilo, da jim pri vsakodnevnih opravilih pomaga mož/žena oz. partner/partnerka, 13,6 % pa jih je navedlo, da jim pomagajo drugi družinski člani. Rezultat je morda povezan z ugotovitvami nekaterih raziskovalcev, da skušajo starostniki na podeželju ostati samostojni dalj časa. Opravljena raziskava to ugotovitev potrjuje, saj sklepamo, da so starostniki na podeželju aktivni na različnih področjih, zaradi česar potrebujejo manj pomoči.

Med kazalniki indeksa aktivnega staranja smo obravnavali tudi finančno varnost, ta je bistvena za preživetje. Stopnja tveganja revščine je bila v Sloveniji v letu 2018 med osebami, stari 65 let ali več, 18,3 %. Anketirance smo spraševali o višini mesečnega dohodka. Največ, 44,4 %, jih je odgovorilo, da prejemajo manj kot 600 € na mesec. Dohodek v višini od 601 do 800 € jih prejema 30,9 %. Med 801 in 1000 € na mesec jih prejema 17,3 %, najmanj (7,4 %) jih prejema mesečni dohodek višji od 1000 €. Analiza stanja aktivnosti starostnikov kaže na obstoj potenciala za razvoj srebrne ekonomije, ki bi z aktivno politiko in projekti vseh deležnikov na lokalni in regionalni ravni doprinesla k zvišanju dohodkov starostnikov, večji participaciji v družbi in posledično k aktivnejšemu staranju. Zadnji obravnavan kazalnik tega področja je vseživljenjsko učenje. V Sloveniji se je leta 2016 neformalnega izobraževanja udeleževalo 20.215 oseb, starih med 65 in 69 let. Skoraj 40 % anketirancev se izobražuje vsak dan. Med 81 anketiranci jih je 13,6 % navedlo, da se ne izobražujejo. Najpogosteje navedeni izobraževalni dejavnosti sta bili gledanje televizije (37,2 %) in branje (22,3 %), več se jih tudi udeležuje predavanj (12,4 %).

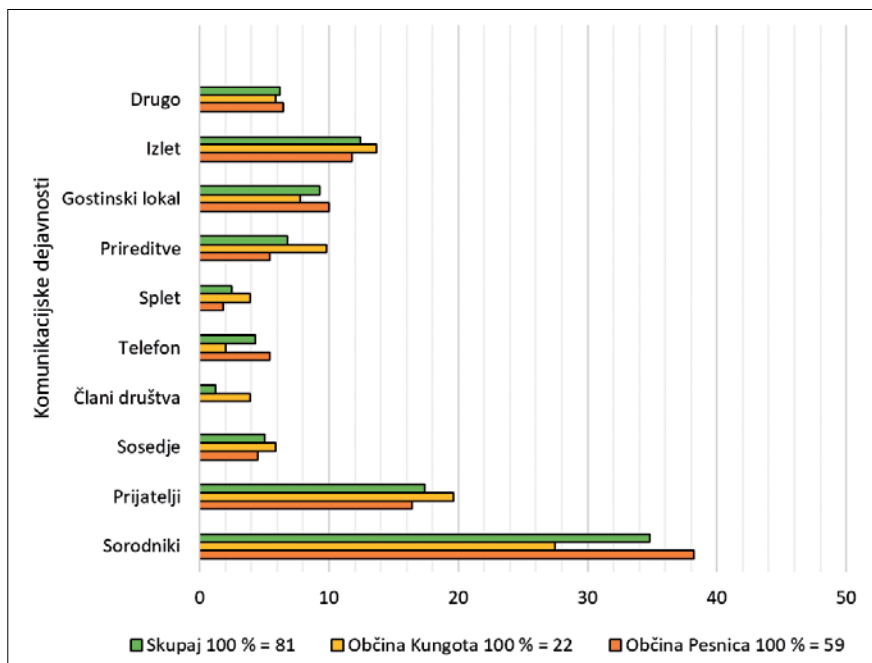
Vseživljenjsko učenje oz. izobraževanje ni pomembno le zaradi pridobivanja novih znanj, spretnosti ali veščin, ampak pri starostnikih pomembno vpliva tudi na samopodobo in njihovo vključevanje v družbo. Na področju vseživljenjskega učenja v občinah Pesnica in Kungota obstaja veliko možnosti za izboljšave in razvoj. V občini Kungota imajo Hišo vseh generacij, kjer potekajo medgeneracijska druženja, delavnice, predavanja. V občini Pesnica so občasno organizirane izobraževalne dejavnosti za starejše, denimo tečaj učenja uporabe računalnika.

Srebrna ekonomija bi lahko veliko doprinesla k razvoju vseživljenjskega učenja, na primer z organiziranimi dejavnostmi in storitvami s tega področja, namenjenimi starejši populaciji ali z vzpostavitvijo srečanj po sistemu starejši učijo druge starejše. Za izboljšanje stanja na tem področju so najprej potrebni interes oz. motivacija, kreativne ideje in dobra promocija ter ozaveščanje potencialnih uporabnikov.

Zadnje, četrto področje indeksa aktivnega staranja sta kapaciteta in okolje, ki omogočata aktivno staranje. Eden izmed kazalnikov tega področja je pričakovana življenjska doba. Ta je bila leta 2016, po podatkih Eurostat-a, v Sloveniji nižja kot v EU, in sicer za približno 1 leto tako pri moških kot pri ženskah. Podatki SURS-a o pričakovanem trajanju življenja ob rojstvu iz leta 2018 moškim v Sloveniji

SI. 9. Izobraževalne dejavnosti anketirancev po odstotkih. Vir: Rezultati ankete

SI. 10. Komunikacijske dejavnosti anketirancev po odstotkih glede na število anketiranih.

Vir: Podatki ankete

napovedujejo 78,32 let, ženskam pa 83,98 let. Življenjska doba se podaljšuje in z vedno novimi izboljšavami v zdravstvu je mogoče pričakovati tudi, da bomo preostala leta življenja preživeli zdravi. Za ohranjanje zdravja je aktivnost nedvomno pomembna, pa ne le telesna aktivnost, ampak tudi miselna, duhovna, kulturna. Z aktivnim življenjskim slogom se je torej mogoče aktivno in zdravo starati. Pomemben kazalnik indeksa aktivnega staranja je tudi uporaba IKT. Stopnja uporabe IKT med starostniki v Sloveniji je nizka, v ruralnih območjih je še nižja kot v urbanih. Sicer smo ugotovili, da nekateri anketiranci uporabljajo IKT v izobraževalne namene (brskanje po spletu) oz. se učijo uporabljati računalnik, drugi pa IKT uporabljajo za komunikacijo (telefon, splet). Za zvišanje stopnje uporabe IKT med starostniki je treba na podeželju najprej urediti telekomunikacijsko infrastrukturo. V naslednjem koraku, ki je tudi priložnost za razvoj srebrne ekonomije, se je treba posvetiti starejšim ljudem, jim predstaviti IKT in njihove prednosti, jih navdušiti za uporabo in jih naučiti varne uporabe. Prihajajoče generacije starostnikov so uporabe IKT že bolj ali manj vešče, kot prostovoljci ali kot zaposleni (na primer v socialnem podjetju) bi lahko poučevali druge, manj vešče starejše. Med kazalnike omenjenega področja sodi še družbena povezanost.

Vključenost v družbo, izmenjava sporočil in nasploh povezanost z drugimi ljudmi so za človeka pomembne v vseh življenjskih obdobjih, v starosti pa še toliko bolj, saj preprečujejo ali vsaj zmanjšujejo socialno izključenost, izoliranost, osamljenost. Stopnja tveganja socialne izključenosti med osebami, starimi 65 let ali več, je bila leta 2018 v Sloveniji več kot 20 %. Med anketiranci socialne izključenosti nismo zaznali, saj so navedli številne načine komunikacije z drugimi osebami. Med najpogostejše oblike komunikacije se uvrščata druženje s sorodniki (34,8 %) in druženje s prijatelji (17,4 %). Pogosta odgovora sta bila še udeležba na izletu (12,4 %) in druženje v gostinskem lokalu (9,3 %). Omeniti velja še dve obliki komuniciranja, ki nakazujeta tudi na uporabo IKT, to sta komunikacija preko telefona (4,3 %) in komunikacija preko spleta (2,5 %). Anketiranci v veliki večini tudi tedensko (23,5 %) ali mesečno (24,7 %) obiskujejo sorodnike ali prijatelje, pogosto se udeležijo prireditev in izletov.

Kot zadnji kazalnik kapacitete in okolja, ki omogočata aktivno staranje, obravnavamo izobrazbene dosežke. V Sloveniji je bilo leta 2019 med osebami, starimi 65 let ali več, največ takih, ki so zaključili srednjo šolo, najmanj pa je bilo oseb z nepopolno osnovnošolsko izobrazbo (oz. brez izobrazbe), kar se sklada s podatki, pridobljenimi z anketiranjem, po katerih je srednjo šolo zaključilo skoraj 60 % sodelujočih, brez izobrazbe pa ni bilo nikogar.

SKLEP

Projekcije demografskega razvoja predvidevajo, da bo tudi v prihodnje število starejšega prebivalstva v državah EU naraščalo. Zato je pomembno prepoznati prednosti razvoja srebrne ekonomije in nujnosti aktivnega staranja prebivalstva ter vzpostavljanja dolgožive družbe. Združeni narodi in Evropska komisija so razvili indeks aktivnega staranja, ki ga uporabljamo kot orodje za ugotavljanje stopnje aktivnega staranja prebivalstva. Indeks aktivnega staranja se osredotoča na prispevek starejših ljudi v družbi in na vzdržnost visokih standardov socialnega varstva za starejše.

Slovenija kot tudi slovensko podeželje sta pri aktivnem staranju v primerjavi z državami EU v precejšnjem zaostanku, na področju srebrne ekonomije pa smo pravzaprav šele na začetku. Leta 2018 je Slovenija dosegla relativno nizek indeks aktivnega staranja, kar jo je uvrstilo na dno lestvice med 28 državami EU, zato sedaj pristopa k aktivnemu udeležanju *Strategije dolgožive družbe*. Iz analize kazalnikov smo ugotovili, da je glavni vzrok zaostajanja v nizkem deležu zaposlenih v vseh starostnih razredih, še posebej med ženskami. Prav tako smo dosegli slabe rezultate na področju *sodelovanje v družbi*. Slovenski starostniki so manj aktivni tako pri prostovoljskih aktivnostih kot pri političnem vključevanju. Optimizem za izboljšanje stanja gradimo na ugodnih rezultatih področja *neodvisno, varno in zdravo življenje*, kjer smo tik nad evropskim povprečjem, in na ugodnih kazalnikih področja *kapaciteta in okolje*, ki omogočata aktivno staranje. V Sloveniji je stopnja neenakosti med prebivalci med najnižjimi v EU.

Z raziskavo ugotovljene značilnosti aktivnosti starejših prebivalcev obravnavanega ruralnega območja, občin Pesnica in Kungota, in primerjava s statističnimi podatki za Slovenijo, se ujemajo s slovenskim povprečjem in hkrati nakazujejo na področja, kjer obstaja potencial za razvoj srebrne ekonomije. Tako kot v Sloveniji tudi v obeh obravnavanih občinah prebivalstvo, staro 65 let ali več, predstavlja eno petino ali več vseh prebivalcev. Obe občini, ki razvojno zaostajata, ponujata potencial za razvoj srebrne ekonomije, ki bo služila potrebam oseb, starejših od 50 let, vključno z izdelki in storitvami, ki jih kupujejo neposredno in se bo osredotočala na proizvodnjo oz. zagotavljanje izdelkov in storitev za starajočo se populacijo. Ekonomske možnosti in priložnosti izhajajo iz javnih in potrošniških izdatkov in so povezane z lokalnimi primarnimi dejavnostmi kot so vrtnarjenje, kmetovanje in druge dopolnilne, pretežno terciarne dejavnosti. Dobrodošla je uvedba lokalnih tržnic in trgovin z domačimi pridelki in rokodelskimi izdelki, kar v občini Pesnica načrtujejo⁴⁸, v občini Kungota pa kmečko tržnico že imajo. Med največjimi primanjkljaji, povezanimi z aktivnim staranjem, ne le v občinah Kungota in Pesnica, pač pa nasploh v Sloveniji, so na področju zaposlovanja starejših oseb, vključno z možnostjo podaljševanja delovne dobe, prostovoljstvom in aktivnim državljanstvom starejših.

Koncept srebrne ekonomije zajema področja, povezana z vseživljenjskim in medgeneracijskim učenjem, izobraževanjem, raziskovanjem in inovacijami, institucionalnimi spremembami, kariero in delovno aktivnostjo po upokojitvi in dejavnim vključevanjem v družbo. Pri vseživljenjskem učenju je mogoče izpeljati številne medgeneracijske projekte, ki bodo doprinesli k razvoju obeh občin. Infrastruktura za IKT je v Sloveniji dobro razvita, ni pa razširjena uporaba IKT med starostniki, kar daje srebrni ekonomiji še eno odlično priložnost za razvoj in prilagajanje tehnologij, primernih za starejše in njihove potrebe.

Zaposlitvene priložnosti starejših prebivalcev vidimo s pristopom četverne vijačnice, z aktivno udeležbo in sodelovanjem vseh deležnikov. Ključno vlogo bodo imeli odločevalci na državni, regionalni in lokalni ravni, znanstvene in izobraževalne institucije, gospodarstvo ter civilna iniciativa.

⁴⁸ VIS Pesnica 2020–2030. 30.

LITERATURA

1. BARKOVIĆ BOJANIĆ, Ivana, ERCEG, Aleksandar, 2017: Silver economy: demographic change and economic opportunity. *Interdisciplinary management research XIII*.
2. FERRY, Martin, BAKER, Richard, 2006: *Regionalne strategije in demografsko stanje. Priročnik za pregled dokumentov z vidika staranja*. Regions for all ages.
3. KLIMCZUK, Andrzej, 2012: Supporting the development of gerontology as part of silver economy building. *Ad Alta: Journal of Interdisciplinary Research*, Vol. 2, Iss. 2.
4. KLIMCZUK, Andrzej, 2016: Comparative analysis of national and regional models of the silver economy in the European Union. *International Journal of Ageing and Later Life*, Advance access.
5. KRZYMINIEWSKA, Grażyna, 2018: Silver economy in rural development strategies. *Journal of Agribusiness and Rural Development*, 4(59).
6. KRZYMINIEWSKA, Grażyna, PONDEL, Hanna, 2019: Silver Economy and the Development Policy of Rural Areas in Poland. *Hradec Economic Days* vol. 9(1).
7. KUBEJKO-POLAŃSKA, Ewa, 2017: The role of local self-government in stimulating urban development in the context of the construction of age-friendly cities and the concept of Silver Economy. *Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy*, 49 (1/2017).
8. LIPAR, Tina 2014: Indeks aktivnega staranja 2012. *Kakovostna starost*, let. 17, št. 2. Dostop: <http://www.instanonatrstenjaka.si/tisk/kakovostna-starost/clanek.html?ID=1441>.
9. LORBER, Lučka, 2009: New Challenges for Sustainable Rural Development in the 21st Century. *Revija za geografijo*, 4–2.
10. LORBER, Lučka, 2013: Spremembe v pristopih k razvoju podeželja – nova razvojna paradigma. *Revija za geografijo*, 8–1.
11. LORBER, Lučka, ŽIBERNA, Igor, 2014: Evropska kmetijska politika in strukturne spremembe kmetijskih gospodarstev v Podravju v obdobju 2002–2012. *Podravina*, 13 - 25.
12. LORBER, Lučka, 2015: Regionalni razvoj v soodvisnosti od institucij znanja, gospodarstva in lokalnega okolja prispevek - Univerze v Mariboru. V: Nared, J., Polajnar Horvat, K., Razpotnik Visković N. (ur.): *Globalni izzivi in regionalni razvoj*. 1. izd. Ljubljana: Založba ZRC. 135–143.
13. LORBER, Lučka, 2017: Innovation-based rural development. *Geografski pregled*, 38.
14. MAYER, Heike, LEICK, Birgit, 2018: Entrepreneurship and ageing: Exploring an economic geography perspective. *CRED Research Paper* No. 22. Universität Bern, Center for regional economic development.
15. POTOČNIK SLAVIČ, Irma, 2010: *Endogeni razvojni potenciali slovenskega podeželja*. Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.
16. ŠEHIĆ, Denis, ŠEHIĆ, Demir, 2006: Atlas Slovenije. Ljubljana: Dnevnik.

VIRI

1. *Demografske spremembe ter njihove ekonomske in socialne posledice*, 2016. UMAR. Dostop: https://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/kratke_analize/Demografske_spremembe_UMAR.pdf.
2. *Ekonomski izzivi 2019*: Ljubljana: UMAR. Dostop: https://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/izzivi/2019/dodatno_EI_2019_celota.pdf.
3. European Centre Vienna, 2013: *Active Ageing Index 2012. Concept, Methodology and Final Results*. Dostop: <https://www.euro.centre.org/downloads/detail/1542>.
4. Eurostat: Dostop: <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>.
5. Evropska komisija, 2015: *Growing the European silver economy*. Dostop: <http://ec.europa.eu/research/innovation-union/pdf/active-healthy-ageing/silvereco.pdf>.
6. Evropska komisija, 2016: *Active Ageing Index at the local level*. Dostop: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/c5aa2f5a-e849-11e6-ad7c-01aa75ed71a1/language-en>.
7. Evropska komisija, 2018: *The Silver Economy*. Dostop: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/a9efa929-3ec7-11e8-b5fe-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-search>.
8. *Poročilo o razvoju 2019*. Ljubljana: UMAR. Dostop: https://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/razvoj_slovenije/2019/slovenski/POR2019_splet1.pdf.
9. *Program razvoja podeželja RS za obdobje 2014–2020*. Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Direktorat za kmetijstvo. Dostop: <https://www.program-podezelja.si/images/>

[Programme_2014SI06RDNP001_4_0_sl.pdf](#).

10. Statistični urad Republike Slovenije (SURS). Dostop: <https://www.stat.si/statweb>.
11. *Strategija dolgožive družbe*, 2017. Urad RS za makroekonomske analize in razvoj (UMAR), Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. Dostop: https://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/kratke_analize/Strategija_dolgozive_druzbe/Strategija_dolgozive_druzbe.pdf.
12. *Strateška izhodišča razvoja kohezijske regije Vzhodna Slovenija, delovna verzija avgust 2019*. Razvojni svet kohezijske regije Vzhodna Slovenija, Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo, EU: Evropski strukturni in investicijski skladi. Dostop: https://www.rcms.si/upload/news/1443/190902_strateska-izhodisca-razvoja-krvs.pdf.
13. *VIS Pesnica 2020–2030. Vizija in strategija razvoja občine na podlagi vrednot in stalne participacije občanov*, 2020. Dostop: <https://www.pesnica.si/files/other/news/100/229450Koncno%20besedilo%20VIS.pdf>.
14. Wikipedia: Občina Kungota. Dostop: https://sl.wikipedia.org/wiki/Ob%C4%8Dina_Kungota.
15. Wikipedia: Občina Pesnica. Dostop: https://sl.wikipedia.org/wiki/Ob%C4%8Dina_Pesnica.
16. Združeni narodi in Evropska komisija, 2014: *AAI 2014. Active Ageing Index for 28 European Union Countries*. Dostop: https://www.unece.org/fileadmin/DAM/pau/age/WG7/Documents/Policy_Brief_AAI_for_EG_v2.pdf.
17. Združeni narodi, 2019: *2018 Active Ageing Index. Analytical Report*. Dostop: http://www.unece.org/fileadmin/DAM/pau/age/Active_Ageing_Index/ECE-WG-33.pdf.

POVZETEK

Starostna struktura prebivalcev se spreminja, tako v Sloveniji kot v številnih državah EU in drugih regijah sveta. Proces staranja prebivalstva zahteva prilagoditve in družbene in ekonomske spremembe, ki bodo zagotavljale kakovostno življenje vseh generacij. Članek temelji na gospodarski in družbeni analizi obstoječih virov in na lastnih raziskavah. Opravljen je bil kritičen pregled literature, sekundarnih virov in spletnih strani, namenjenih demografskim problemom, srebrni ekonomiji in kakovosti življenja starejših. Izvedli smo anketiranje starejše populacije občin Pesnica in Kungota, ki ležita v Podravski statistični regiji v Republiki Sloveniji.

Srebrna ekonomija omogoča družbeni in gospodarski razvoj posameznih geografskih območij s potenciali za nove trge in gospodarske dejavnosti. Pri tem je potrebno zagotoviti dostop do trajnostnih sistemov dolgotrajne oskrbe za aktivno in zdravo staranje. Koncept zajema vseživljenjsko učenje, medgeneracijsko sodelovanje, raziskovanje in inovacije ter institucionalne spremembe. Slovenija je leta 2017 s *Strategijo dolgožive družbe* sprejela vsebinski okvir predlaganih sprememb na področjih: trga dela in izobraževanja starejših; samostojnega, zdravega in varnega življenja; vključenosti in sodelovanja v družbi in oblikovanja kapacitet in okolja za aktivnost v vseh življenjskih obdobjih. Vsa našeta področja sovpadajo s shemo mednarodno primerljivega sistema kazalnikov indeksa aktivnega staranja.

Z raziskavo smo ugotavljali stanje aktivnosti 81 starostnikov v Podravju, v pretežno podeželskih občinah Kungota in Pesnica. Med anketiranci ni bilo zaposlenih, vključeni so bili aktivni upokojenci, ki se ukvarjajo pretežno z vrtnarjenjem, hobiji in kmetovanjem. Ugotavljamo, da so anketiranci dokaj samostojni, telesno aktivni in v dobrega zdravja. Medtem, ko neodvisnost oz. samostojnost starejših nista vprašljivi, je finančna varnost zaskrbljujoča, saj največ anketirancev prejema nizke mesečne dohodke. Analiza stanja aktivnosti starostnikov kaže na potencial za razvoj srebrne ekonomije, ki bi z aktivno politiko in projekti vseh deležnikov na lokalni in regionalni ravni (Quadruple Helix) pripomogla k zvišanju dohodka starostnikov. Pomembno področje sta kapaciteta in okolje, ki omogočata aktivno staranje. Z raziskavo smo ugotovili, da nekateri anketiranci uporabljajo IKT v izobraževalne namene oz. se učijo uporabljati računalnik, drugi pa IKT uporabljajo za komunikacijo. Med anketiranci nismo zaznali socialne izključenosti, izoliranosti ali osamljenosti. Najpogostejše oblike komunikacije so druženje s sorodniki in prijatelji. Ugotovljene značilnosti obravnavanega podeželskega območja omogočajo vpogled v stanje in priložnosti na področju aktivnega staranja in hkrati nakazujejo na področja, kjer obstaja potencial za razvoj srebrne ekonomije.

SUMMARY

The age structure of a population is changing, in Slovenia as well as in many countries of the EU and other regions of the world. The process of population ageing requires adjustments and social and economic changes that will enable the quality of life for all generations. The article is based on an economic and social analysis of existing resources and on our own research. A critical review of the literature, secondary sources, and websites dedicated to demographic problems, the silver economy, and the quality of life of the elderly was conducted. We conducted a survey of the elderly population of the municipalities of Pesnica and Kungota, which lie in the Podravska statistical region in the Republic of Slovenia.

The silver economy enables the social and economic development of individual geographical areas with potential for new markets and economic activities. In this context, it is necessary to ensure access to sustainable long-term care systems for active and healthy ageing. The concept covers lifelong learning, intergenerational cooperation, research and innovation, and institutional change. In 2017, Slovenia with *Strategija dolge družbe (Active Ageing Strategy)* accepted the conceptual framework of the proposed changes in the areas of: the labor market and education of the elderly; independent, healthy and safe living; involvement and participation in society and the creation of capacities and environments for activity in all stages of life. All these areas coincide with the scheme of an internationally comparable system of active ageing index indicators.

The research was used to determine the activity status of 81 older people in the Podravje region, in the predominantly rural municipalities of Kungota and Pesnica. There were no employees among the respondents. The survey involved active pensioners who were mainly engaged in gardening, hobbies and farming. We note that the respondents are quite independent, physically active and in good health. While independence or autonomy of the elderly is not called into question, financial security is a matter of concern, as most respondents receive low monthly incomes. The analysis of the state of activities of the elderly shows the potential for the development of the silver economy, which would help increase the income of the elderly through active policies and projects of all participants at the local and regional level (Quadruple Helix). An important area is capacity and the environment, which enable active ageing. The research showed that some respondents use ICT for educational purposes or they learn to use a computer, while others use ICT to communicate. We did not perceive social exclusion, isolation or loneliness among the respondents. The most common forms of communication are getting together with relatives and friends. The identified characteristics of the rural area in question provide insight into the situation and opportunities in the field of active ageing and at the same time indicate areas where there is potential for the development of the silver economy.